

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԻՐԱԽՈՒՆՔԸ

ԸՍՑ ՌՈՒՍԱՑ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԻՔ. ԱԹԱՔԷԿԵԱՆԻ

Ն Ե Ր Ա Ծ Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

Իրաւաբանութեանը հետաքրքրող մի շարք հարցերի մէջ վիճաբանութեան առանձին նիւթ է տալիս հեղինակի իրաւունքի իրաւաբանական բնաւորութիւնը: Հեղինակի իրաւունքը, իբրեւ արդիւնք հասարակութեան նոր պայմանների, թէև իրաւունքի պատմութեան մէջ հանդէս է գալիս համեմատաբար նոր ժամանակում, սակայն արդէն ընդարձակ գրականութիւն է առաջ բերել քաղաքակրթութեւն պեղութիւնների մէջ:

Մեզ գրաշեցնող հարցի վերաբերմամբ լոյս տեսած բազմաթիւ հետազոտութիւններին նաչելով՝ հեղինակի իրաւունքի մասին այս կամ այն կարծիքն արտայայտող գիտնական-գրողները որոշ խմբերի են բաժանուում: Գիտնականների մի խումբը բոլորովին հերքում է գրական սեպհականութեան գոյութիւնը և հեղինակի իրաւունքը հիմնում է արտօնութիւնների վրայ. մի ուրիշ խումբ հեղինակի իրաւունքը համարում ոչ թէ սեպհականութիւն, այլ գոյքի (амы-шественный) իրաւունք. երրորդ խումբը հեղինակի իրաւունքին վերաբերւում է իբրեւ անձնաւորութեան իրաւունքի. ուրիշներ հեղինակի իրաւունքն ընդունում են իբրեւ սեպհականութեան իրաւունք և այլն:

Նաչելով թէ ի՞նչ տեսակէտից են վերաբերւում խնդրին և ի՞նչ հաստատութեան հետ են նույնացնում հեղինակի իրաւունքը,

Դրա համեմատ էլ նրանց վերագրում են այն բոլոր չափուլ թիւններն ու հետեւանքները, որոնք չափուկ են համապատասխան հաստատութեան:

Կան մի շարք գրողներ էլ, որոնք աշխատում են հեղինակի իրաւունքի մէջ գտնել ինքնուրոյն բնաւորութիւն կրող մի հաստատութիւն (ինստիտուտ), որ տարբերում է քաղաքացիական իրաւունքի հաստատութիւնների բնաւորութիւնից:

Հեղինակի իրաւունքը իր պատմական զարգացման ընթացքում անցել է մի քանի շրջանների, որի միջոցին նրան իբրեւ սկզբնական հիմք ծառայել է ինչպէս հին աշխարհին, նոյնպէս միջին Դարերին անծանօթ հրապարակական իրաւունքը: Միայն զիտութիւնների և արւեստների վերածնութեան շրջանից (15 և 16-րդ Դարերից) սկսած, վերածնութեան, որ շուտով փայլեց Եւրոպայի հորիզոնի վրայ տպագրութեան գիւղից յետոյ,—երեւում են զրական երկերի սեպհականութիւնների պահպանութեան առաջին նշանները: Իսկ այդպիսի սեպհականութիւններ համարւում էին Դասական (կլասիկ) երկասիրութիւնների հրապարակիչները, երկասիրութիւնների, որոնց հեղինակները արդէն վաղուց յաւիրենականութեան էին իջել և, հետեւաբար, չէր կարող խօսք լինել հեղինակի իրաւունքի կամ նրա որեւէ պահանջի մասին: Մի կողմից այն հիման վրայ, որ գրքերի տպագրութիւնը ենթադրում է որոշ նախնական ծախսեր, որոնք կարող են ետ ստացւել միայն ապագայում, երբ այդ գրքերը կ'տարածւեն, միւս կողմից այն, որ՝ գրքերի մեծ պահանջի պատճառով՝ զանազան մարդիկ ձեռնարկում են հրապարակել իրանց մօտ եղած Դասական հեղինակութիւնների ձեռագիրները¹)—ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, որ հրապարակիչների շահերի պաշտպանութիւնը պէտք է ճանաչւէր իբրեւ անհրաժեշտ և արդար միջոց նրանց նիւթական շահերը ապահովելու համար: Եւ անհ. XV Դարի վերջում արեմտեան Եւրոպայում հրապարակիչների համար բացւում է արտօնութիւնների շրջանը: Բայց հրապարակիչների առջն բացառիկ արտօնութիւնները երկար չտևեցին և պէտք է տեղի տային երկերի հեղինակների՝ իբրեւ նրանց արեւծագործողների՝

¹ Шершеневичъ, Авторское право.

աւելի զօրեղ իրաւունքի առաջ: Տիրապետող վաղդապետութիւնը հեղինակի իրաւունքը համարում է մի հաստատութիւն, որ կանոնաւորում է գրական, երաժշտական և դեղարւեստական երկերի ընդօրինակումներով արտադրելու և տարածելու բացառիկ իրաւունքը: Այդպէս ուրեմն, գրական սեպհականութեան իրաւունքի հիմք են ծառայում հեղինակութիւնները ընդօրինակումներով վերարտադրելու և տարածելու, այսինքն ծախքը հանելու, բոլորները: Այս վերահսկողութիւնը գիտութեան սեպհականութիւն է շառնում XV III դարի վերջում և XIX-ի սկզբում և անդրադառնում է նաև Սրեմոսլիքի օրէնսդրութիւնների մէջ՝ իբրև հետեանք շահերի ընդհարման, միաւոր աշխատութեան և ջանքերի: Եւ, յիրաւի, կեանքի նոր պայմաններն և պահանջները օրէնսդրւորների մէջ միտք չլացրին կանոնաւորել հեղինակների և հրատարակիչների յարաբերութիւնները, գրական երկերի հեղինակներին և նրանց ժառանգներին թոյլ տալով ժամանակաւոր կերպով օգտուել այդ երկերի բերած արդիւնքից. այլ խօսքով՝ հեղինակութիւնների պապագրութիւնից և ծախելուց նիւթական օգուտ ստանալու արտօնութիւնը սահմանափակեց որոշ ժամանակամիջոցով՝ 30, 50 և աւելի տարիներ—զանազան ժամանակամիջոցների համար,—որի լրանալուց չկողջ հեղինակութիւնները շառնում են հասարակական սեպհականութիւն:

Հեղինակի իրաւունքի ժամանակաւոր լինելու մէջ շատ հետազօտողներ տեսնում են ժողովուրդների լայնածաւալ լուսաւորութեան գրաւականը՝ իբրև մի միջոցի, որ հնարաւորութիւն է տալիս էժան կերպով գրքեր ձեռք բերելու: «Այս նիւթին վերաբերեալ օրէնքը, ասում է Ֆրանսիական իրաւաբան Ռէնուարը, միայն այն ժամանակ կարող է լաւ լինել, երբ ոչ հեղինակի իրաւունքն է զոհ բերում հասարակութեան իրաւունքին, ոչ էլ հասարակութեան իրաւունքը հեղինակի իրաւունքին»: ¹

Այսպէս թէ այնպէս, առանձին պետութիւնների օրէնսդրութիւնները իրենց հովանաւորութեան տակ առան հեղինակների շահերը. սակայն սահմանափակումը բաւական չէր: Բանն այն է որ

¹ Табашниковъ, Литературная собственность.

միջազգային յարաբերութիւնների զարգացմամբ, մի պետութեան սահմաններից դուրս տարւելու և տարածւելու հետ միասին պէտք զգացւեց հեղինակների փոխադարձ շահերի պաշտպանութեան, որի հետեւանքն այն եղաւ, որ առաջ եկան միջազգային զանազան շահնակցութիւններ, ինչպէս օրինակ՝ Բելգիայի և Ֆրանսիայի, Անգլիայի և Ամերիկայի միջև հեղինակների իրաւունքները փոխադարձապէս պաշտպանելու վերաբերմամբ։ Այսպէլ կարելի է նկատել, որ հեղինակների իրաւունքները փոխադարձաբար ընդունելու հարցի վերաբերեալ միջազգային ամենամեծ իրողութիւնը եղաւ Բեռնի շահնադրութիւնը 1886 թ., որին մասնակցեցին Եւրոպայի համարեա թուր լուսաւորւած պետութիւնները, բացի Ռուսիայից։

Ռուսական պետութիւնը, որ այնքան լայն կերպով օգտուում է գրականութեան, դիրութեան և արւեստների վերաբերեալ օտար աշխարհայեցողութիւններից, հասկանալի է որ իր համար ձեռնորդ չհամարեց Բեռնի շահնադրութեան մասնակցութիւնը, բայց և այնպէս 1861 թ. նա էլ ստիպւած էր եղել շահինք կապել ու Ֆրանսիայի, իսկ յաջորդ տարին Բելգիայի հետ հեղինակների իրաւունքների փոխադարձ պաշտպանութեան համար. սակայն շահնադրութիւնը այժմ ունենալու էր մինչև 25 տարի, այնպէս որ 1887 թ.-ից Ռուսիան արդէն իրեն ազատ է զգում հեղինակի իրաւունքին վերաբերեալ ո՞ր և է միջազգային պարտաւորութիւնից։ Չնայելով Ռուսական պետութեան այսպիսի առանձնացած դրութեանը այդ խնդրի մէջ, բայց և այնպէս պէտք է ենթադրել, որ հեղինակի իրաւունքի աստիճանական զարգացումն ու միաւորումը, հաւանօրէն առաջ կը բերեն մի ընդհանուր օրէնք այդ հարցի մասին թուր քաղաքակրթւած պետութիւնների համար։ Այս խնդիրը պրոֆ. Ներշենսկիի կարծիքով, աւելի ևս հնարաւոր է այն պատճառով, որ հեղինակի իրաւունքի հաստատութիւնը նոյնքան քիչ է կապւած մի երկրի սովորութիւնների, բարքերի և նախապաշարմունքների հետ, որքան և ինքը միտքը, որ կեանք է տալիս գիրութեան և արւեստների վերաբերեալ երկերին։¹

Սոյն ներածութեան մէջ մենք միտք չենք ունեցել ներկայա-

¹ Шершеневичъ. Авторское право.

ցնել հեղինակի իրաւունքի զարգացման կատարելապէս ամբողջացրած պատկերը. մեր նպատակն է եղել լոկ ընդհանուր կերպով գծել հեղինակի իրաւունքի յառաջընթաց շարժման պատմութեան գլխաւոր կէտերը, միաժամանակ մէջ բերելով և մեզ հետաքրքրող հարցին վերաբերեալ լուսաւորած պետութիւնների յայտնած ընդհանուր դրութիւնները: Յետագայ շարունակութեան մէջ մենք կ'աշխատենք մի պատմական, համեմատաբար մանրամասն, հայեացք ձգել հեղինակի իրաւունքի վրայ Ռուսիայում, միայն սկսելով Պետրոս Մեծի թաղաւորութիւնից, որովհետեւ Ռուսական պետութեան նախընթաց պատմութիւնը ոչ մի հետաքրքրութիւն չի ներկայացնում հեղինակի իրաւունքի հարցի նկատմամբ:

Պետրոս Մեծի թաղաւորութեան լուսւորող շրջանը հռչակւած է այնպիսի յէպքերով, որոնք պէտք է արագացնէին հեղինակի իրաւունքի գաղափարի վերահաս ծնունդը ուստի հասարակութեան մէջ: Պետրոս Մեծը քաջալիրում էր փառքութեան գործը, նպաստում էր փառանքների զարգացմանը և օտար գրականութեան երկերի թարգմանաբար լոյս տեսնելուն. նա հիմնեց առաջին ուսուցիչը, մտքեց նոր քաղաքացիական տառեր (փոխանակ սլաւոնական տառերի): Ռուս հասարակութեան մէջ շեռ մեծ պահանջ էր զգացւում գրականութեան և սրա հետ կապւած հիմնարկութիւնների, ինչպէս օրինակ փառանքների վերաբերմամբ. հրատարակչական գործը պահպանւում էր բացառապէս կառավարութեան ձեռքով: Առաջին արտոնութիւնը, որ Պետրոս Մեծը շնորհեց Ամստերդամցի փառանորէր Տեսինգ'ին, բացառիկ իրաւունք էր տալիս վերջինիս փառքել և Ռուսաստան բերել իր փառանքներից դուրս եկած հրատարակութիւնները, քարտէզներ, նկարներ, մատենատիկական և գեղարեստական գրքեր, պատկերներ և այլն:

Դեռ XVI և XVII դարերում արեւմուտքում մասնաւոր անձերի, հրատարակիչների զգացած պահանջը—արտոնութիւնների ձեռք բերել իրենց հրատարակութիւնները կողմնակի արտատպութիւնների դէմ պաշտպանելու համար—մինչև իսկ XVIII դարում Ռուսիայի մէջ նպաստաւոր հող չգտաւ իւր համար: Ռուս հասարակութիւնը շեռ

պարտասուած չէր ըմբռնելու մի այդպիսի նորութիւն: Նշանաւոր է այն երեւոյթը, որ Ռուսաստանում հեղինակի իրաւունքի առաջին արտօնութիւնները ձեռք բերին ոչ թէ Ֆիզիկական, այլ իրաւաբանական անձնաւորութիւնները, այն է՝ Գիտութիւնների Ակադեմիան և ապա ժողովրդական Դպրոցների յանձնաժողովը: Գիտութիւնների Ակադեմիան իրաւունք ստացաւ տպագրել և ծախել հասցէների և քաղաքական, աստղաբաշխական օրացոյց, ինչպէս նաև Պետերբուրգում լրագիր հրատարակելու իրաւունքը: Իսկ ինչ վերաբերում է ժողովրդական Դպրոցների յանձնաժողովին, Դպրոցների համար գրքեր հրատարակելու բացառիկ արտօնութիւնը նրան շնորհեց:

Գիտութիւնների Ակադեմիայի 1703 թւի կանոնադրութեան մէջ զետեղւած է այդ արտօնութեան մասին հետևեալը. «Կայսերութեան մէջ գտնուող բոլոր տպարաններին արգելւում է արտատպել, առանց նրա առանձին թոյլտուութեան, այն գրքերը, որոնք լոյս են տեսել ակադեմիական տպարանում. հակառակ Դէպքում նորա պիտի զրաւեն յօգուտ Ակադեմիայի»¹: Այնուհետև 1761 թ. Կառավարիչ Սենատի հրամանով հիմնւում է մի առանձին տպարան իբրև մաս Սենատի տպարանի, ուր տպւում են նաշւորնի սովետնիկ Վոյչկովի թարգմանած գրքերը: Դուրս է գալիս, որ մի այդպիսի գործ ձեռնարկւած էր շնորհիւ կառավարութեան առանձին հոգածութեան Դէպի Վոյչկովի նիւթական վիճակը, որին այդ անհրաժեշտ էր իր քաւորութեանը Դարման անելու համար²:

Եկատերինա II-ի Թագաւորութեան միջոցին արտօնութիւններ շնորհեցին, 1771 թ., Ռուսաստան եկած Յովհան Հարթունգին՝ Պետերբուրգում մասնաւոր (ազատ) տպարան հիմնելու համար, ուրպէսք է տպւէին միայն օտար լեզուներով գրքեր, միևնոյն ժամանակ պարտաւոր լինելով տպել այնպիսի հեղինակութիւններ, որոնք «Դատաւարութիւն չէին ոչ քրիստոնէական օրէնքների, ոչ կառավարութեան և ոչ էլ բարեբարոյութեան տեսակէտից»¹: Մի քանի տարի յետոյ, այն է 1776 թ., նոյնպիսի արտօնութիւն շնորհեց Վեյնբերխտ և Շնոու գրավաճառներին:

¹ Շերշենեվիչ, Հեղինակի իրաւունքը, էջ 122.

² Կալմրկով. Գրական սեպհականութեան մասին.

XVIII դարի վերջում երևան եկան նոր տպարաններ, մանա-
կանդ Պետերբուրգում և Մոսկւայում: Ռուսական լուսաւորութիւնը
տարածելու գործում ահագին ծառայութիւն մատուցեց առաջին
ռուս ժուռնալիստ և գրող Նովիկովը:

Ալէքսանդր I-ի թագաւորութիւնը նշանաւոր է շէպի գրա-
կան գործիչները ցոյց տւած առանձին հոգատարութեամբ, որոնք
ծառայողների հետ համահաւասար ստանում էին թոշակ և նշան-
ներ: Ի միջի այլոց, Բժշկական-Վիրաբուժական Ակադեմիան արժա-
նացաւ կառավարութիւնից ձեռք բերելու այնպիսի արտոնութիւն,
որի շնորհիւ ակադեմիկոսը, պրոֆէսորը կամ աշխուկտը իրաւունք
ունէին իրենց ներկայացրած շարադրութեան համար վարձարու-
թիւն ստանալու: Միենոյն առանձնաշնորհը ներմուծւեց 1814 թ.
նաև հոգևոր ակադեմիաների կանոնադրութեան մէջ:

Այսպէս պէտք է նկատել, որ Պուշկինը առաջին գրողն էր, որ
մեծ եկամուտ ձեռք բերաւ իր երկասիրութիւնների հրատարակու-
թիւնից. ցուցում կայ, որ Պուշկինը կառավարութիւնից 20,000
ռուբլի թուղթ փող տրացաւ իր Պուգաչովի խռովութեան պատ-
մութիւնը գրւածքի համար:

Այսպէս թէ այնպէս, ռուսական ինքնուրոյն գրականութեան
ծնունդ առնելը և ռուսաց հասարակութեան հոգևոր պահանջների
աստիճանական զարգացումը օրէնսդրութեան մէջ առաջացրին այն
միտքը, թէ հարկաւոր է կանոնաւորել հրատարակիչների յարաբե-
րութիւնները և գլխաւորապէս պարզել հեղինակների իրաւաբանա-
կան դրութիւնը: Սրա հետեանքն այն եղաւ, որ 1828 թ. ապրիլի
22-ին հանդէս եկան զբաղնական կանոնադրութիւնը և սրան
իրբեւ յաւելւած՝ հեղինակների մասին կարգադրութիւնը:

Թէև 1828 թ-ի օրէնքը հեղինակի իրաւունքի նկատմամբ ներ-
կայ օրէնսդրութեան հիմք է ծառայում, այնուամենայնիւ այդ
օրէնքը 1830-ին մի քանի փոփոխութիւնների ենթարկւեց. այնու-
հետև օրէնքների ժողովածուի 1842 թ-ի հրատարակութեան մէջ հե-
ղինակի իրաւունքի վերաբերմամբ որոշումները՝ առանց փոփոխու-
թեան՝ տեղ գտան XIV հատորի մէջ՝ իբրև յաւելւած ոճրագոր-
ծութիւնների առաջն առնելու և խափանելու մասին կանոնադրու-
թեան 129 յօդւածի: Սակայն արդէն 1857 թ-ին հեղինակի իրա-

ւունքի ժամանակամիջոցը, հեղինակի մահից յետոյ, երկարացւեց 25-ից մինչև 50 տարի և օրէնսգրքի հրատարակութեան մէջ գրաքննական (ցենզուրայի) կանոնադրութիւնը XIV հատորում առանձին տեղ ստացաւ: Մինչև 1887 թւականը գրաքննական կանոնադրութիւնը անփոփոխ մնաց և միայն այդ թւականին հեղինակի իրաւունքների մասին որոշումները տեղափոխւեցին իբրև յաւելած X հատորի I մասի 420 յօդածի և կազմեցին սեպհականութեան իրաւունքի մի առանձին տեսակը:

Ներկայումս գործադրող օրէնսդրութեան մէջ հեղինակի իրաւունքին վերաբերեալ որոշումները մի առանձին բաժին չեն կազմում, այլ տեղաւորւած են Ռուսական կայսերութեան օրէնքների ժողովածուի առանձին մասերում, այն է՝ քաղաքացիական Դատարարութեան կանոնադրութեան X հատորի I մասում և պատիժների վերաբերեալ կանոնադրութեան մէջ:

Վերջինս իր մէջ բովանդակում է լոկ մի քանի յօդածներ գիտնական և զեղարեւտական սեպհականութիւնը իւրացնողներին պարասխանալուութեան ենթարկելու ժամանակամիջոցների և համապատասխան պատիժների մասին: Իսկ ինչ վերաբերում է հեղինակի իրաւունքների էութեանը գրական երկերի նկարմամբ, այդ իրաւունքի տիրոջ (=սուբյեկտ) և առարկայի (=օբյեկտ) Դրութեանը, չիշեալ իրաւունքների ծագելուն, ուրիշին անցնելուն և վերջանալուն, այդ ամենի բնորոշումը արւում է քաղաքացիական օրէնսդրութեան և կառավարիչ սենատի վճռաջինջ որոշումների մէջ, որոշումներ, որոնք կայացել են հեղինակի իրաւունքին վերաբերեալ զանազան վիճելի խնդիրների առիթով: Ռուսական օրէնսդրութիւնն անհրաժեշտ է համարում սահմանել հեղինակի իրաւունքի էութիւնը. այսպէս՝ 420 յօդածի 2-րդ ծանօթութիւնը յայտնում է. «Գրական և զեղարեւտական երկերի սեպհականութեան իրաւունքը, որ պատկանում է այդ երկերի հեղինակներին, նրանց ժառանգներին կամ այն անձնաւորութիւններին, որոնց վրայ է փոխանցւած այդ իրաւունքը առաջինների և երկրորդների կողմից, կոչւում է գրական սեպհականութիւն, իսկ

Երաժշտական աշխատանքներում թիւները վերաբերմամբ սեպհականութեան իրաւունքը—երաժշտական սեպհականութիւն...

Թէև մի աշխարհի որոշում շտաբ թէ կարող լինի լուսաբանել հեղինակի իրաւունքի հոլթիւնը, սակայն գրական սեպհականութեան առանձին յիշատակութիւնը մասամբ ցոյց է տալիս, որ ռուսական օրէնսդրութիւնն էլ զանազանում է այն սովորական սեպհականութեան բնաւորութիւնից: Բացի այս՝ 420-րդ յօդուածի յաւելածից (ծանօթ. 2) երևում է, որ օրէնքը հեղինակին իրաւունք է տալիս օգտուել իր հեղինակութիւնից, լորպէս բարեվաստակ (благословенный) ձեռք բերած գոյքից: Հեղինակութիւններից և բարեվաստակ ձեռք բերած գոյքից օգտուելու իրաւունքի միակերպութեան մասին օրէնքի ցուցումը հայտնաւոր է ռուսական օրէնքի հայեցակէտի՝ գոյքերի տեսակների վերաբերմամբ: Օրէնսդրութիւնը զանազանում է տոհմական գոյքը, որ չի կարող կտակի ենթարկուել, և բարեվաստակ ձեռք բերած գոյքը. միայն այս վերջինը կարող է իր տիրոջ կողմից անարգել կերպով տրուել մի ուրիշին և ձեռքից ձեռք անցնել վաճառման, կտակի և այլ միջոցներով:

Յիրաւի, այսպիսի գործողութիւնների մէջ հեղինակութիւններն ու ընդհանրապէս արդար վաստակով ձեռք բերած գոյքերը նման են միմեանց. բայց միայն այդքան. հեղինակութիւնների հրապարակական անդից գնելու շէպքում՝ օրէնքը շեղում է բարեվաստակ ձեռք բերած գոյքերի վերաբերմամբ իր ընդունած կարգից. օրէնքը հեղինակութիւնների գնողին սեպհականաւոր է ձանաչում, այն ինչ այլ գոյքերի վերաբերութեամբ աշխարհի սահմանափակում գոյութիւն չունի: Միայն կարելի է այս ասել, որ հեղինակի և բարեվաստակ ձեռք բերած այլ գոյքի տէրերը համանման են. ինչպէս որ առաջինը կարող է իր աշխատասկ ցանկութեան համեմատ ազատօրէն վարել իր երկի հետ և ուրիշներին զիջանել, նոյնպէս կարող է վարել գոյքի տէրը:

Վերև արդէն նկատեցինք, որ մի երկի տպագրութիւնն է առաջ բերում գրական սեպհականութեան իրաւունքը հեղինակի կամ նրա ժառանգների համար: Եւ ռուսական օրէնսդրութիւնը աշխատիլով մատնանիշ է անում հեղինակի իրաւունքի էական գէոր՝ սահմանափակելով հեղինակութիւնները տպագրելու և ժամա-

նականմիջոցը շաւագործելու 420-րդ յօդաւածի (ծանօթ. 2) յաւելւածի առաջին կէտը հեղինակին տալիս է բացառիկ իրաւունք իր բոլոր կեանքում օգտւելու տպագրութիւնից և նրա վաճառումից իր բարեհալեցողութեան համեմատ: Հեղինակի իրաւունքի էութեան մասին մանրամասն հաշեացք գտնում ենք քաղաքացիական րաժնի հետեւեալ վճռաջինջ որոշման մէջ (=касаціонное рѣшеніе) 1870 թ. № 788. «Մեր օրէնսդրութեան համաձայն՝ գիտութեան, գրականութեան գեղարւեստների և արւեստների ամեն մի արտադրութիւն տալիս է հեղինակներին զանազան իրաւունքներ թէ անձնական և թէ գոյքի: Անձնական իրաւունքներն են կամ զանազան տեսակ պարգևներ և կամ արտօնութիւններ, որ տրւում են նրան իբրև հեղինակի. իսկ գոյքի վերաբերեալները նոքա են, որոնք պատկանում են նոյն անձին, որպէս հեղինակութիւնների սեպհականատիրոջ: Սրանցից առաջինը ժառանգական է և չի կարող գոյութիւն ունենալ հեղինակի մեռնելուց յետոյ: Երկրորդը՝ ընդհանրապէս, ինչպէս և ամեն մի գոյքի սեպհականութեան իրաւունք, կարող է անցնել ժառանգներին կամ մի որ և է ուրիշին օրինական սահմանների մէջ»:

Այսպէս ուրեմն վճռաջինջ որոշումը ընդունում է անձնական տարրի գոյութիւնը հեղինակի իրաւունքի մէջ, երեւի այն հիման վրայ, որ իրերի բնութեան շէմ կը լինէր, եթէ կարելի համարէր հեղինակութիւնն իր հեղինակից բոլորովին անջատել, ինչպէս անջատում է մի առարկայ իր նախկին տիրոջից և սեպհականութիւն շառնում մի ուրիշի:

Այսպիսի ինկատի է առնւում այսպէս կոչւած հեղինակելու արարողութիւնը, որ հեղինակի անձնաւորութիւնից անբաժան է, թէև հեղինակի իրաւունքի տէրերը կարող են փոխել:

(Վերջը չաջորդ անգամ)